

Praktverk om et sykehus som forsvinner

Ratio arkitekter & Gaute Brochmann

Riksen

Stockholm: Arvinus + Orfeus Publishing, 2025

160 s.

ISBN 978-91-89270-88-6

Michael 2026; 23: 310–311

doi: 10.5617/michael.13595

I 1990 vant en gruppe arkitekter konkurransen om det nye Rikshospitalet. Gruppen tok senere navnet Medplan arkitekter. I 2023, før rivearbeidene startet, engasjerte firmaet, som nå heter Ratio arkitekter, fotografen og arkitekten Rasmus Hjortshøj til å dokumentere sykehuset «slik det fremsto der og da». I anledning Rikshospitalets 200-årsjubileum i 2026 publiseres nå disse bildene, ledsaget av en samling tekster skrevet av arkitekter, kunstnere og ansatte som deltok i planleggingen av sykehuset.

Boka innledes av Christine Kohts tekst *Riket om natta*, opprinnelig publisert i A-magasinet i 2019. Koht beskriver hvordan persongalleri og stemning endrer seg når kvelden senker seg over sykehuset: «Den berømte glassgaten som er Rikshospitalets ryggrad, ligger dunkel og stille under stjernehimmelen. Det er nå vi tusler ut, de av oss som kan gå (...) tøfle, tøfle, subb, subb.» Teksten skaper en fin inngang til det som er sykehusets sentrale idégrunnlag: sykehuset som flyttet ut av byen, og byen som flytter inn i sykehuset.

Glassgata er anleggets hovedpulsåre – en promenade der alle typer brukere ferdes, høy og lav, pasienter og ansatte. Lyset og rytmen endrer seg

gjennom døgnet i rikt utsmykkede fellesområder. Omgivelsene skal bidra til tilfriskning og helbredelse. Målet var å frigjøre seg fra tradisjonell sykehusarkitektur og skape et bymessig fellesskap i *det humanistiske sykehuset*.

Både som student og ansatt har jeg tråkket over sykehusets torg, promenader og irrganger i 25 år. Likevel oppleves boka som en øyeåpner. Det er nærmest med vemod jeg må konstatere at jeg verken har sett, forstått eller verdsatt sykehuset i tilstrekkelig grad, til tross for at jeg har tilbrakt store deler av min yrkeskarriere der.

Også i selve prosjektet – å dokumentere sykehuset slik det så ut før ombyggingen – og i tekstene som ledsager bildene, skinner vemodet igjen. Ikke direkte, men som fåfengte forhåpninger og forsiktige anmodninger om å ta vare på det som var. For nå er tårnet revet, torget er blitt et stort hull, og høyhus skal reises der utsyn og lys tidligere strømmet gjennom bygningene.

Boka er et praktverk. Bilder og tekster utfyller hverandre godt. Illustrasjonene – tegninger, planer og historiske skisser – er elegant og delikat presentert. Alt virker gjennomarbeidet og forseggjort. Og fotografiene er fantastiske, slik en kunne forvente når de er prosjektets kjerne. Men nettopp derfor slår brutaliteten i byggeprosjektet mot leseren. Det som i bilder og tekster framstår som et harmonisk, sluttet og nøye komponert anlegg, er allerede i ferd med å bli demontert.

Da sykehuset var nytt for 25 år siden, kom det ut en jubileumsbok til 175-årsjubileet¹ med en rekke medisinskfaglige tekster. 200-årsjubileet har så langt passert i fullstendig stillhet, som om historien ikke betyr noe. Nå har sykehuset fått sin jubileumsbok – fra en gruppe arkitekter. Selv om det er en flott bok, er det smått forstemmende. Det er vanskelig å fri seg fra tanken om at vi har mistet noe viktig på veien.

Christian Grimsgaard
christiangrimsgaard@gmail.com

Christian Grimsgaard er overlege ved Ortopedisk avdeling, Oslo universitetssykehus og konserntillitsvalgt for Akademikerne i Helse Sør-Øst RHF

---

1 Natvig JB, Børdahl PE, Larsen Ø et al, red. *De tre Riker: Rikshospitalet 1826–2001*. Oslo: Gyldendal akademisk, 2001.